

מומר

[א]

הצטרפו למנין

עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי: (במדבר יד, כז)

(מגילה כג, ב) משנה אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ... פחות מעשרה.

אין דבר שבקדושה פחות מעשרה

ובגמ' מנא הני מילי, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דאמר קרא "ונקדשתי בתוך בני ישראל", כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע דתני רבי חייא אתיא תוך תוך כתיב הכא "ונקדשתי בתוך בני ישראל", וכתיב התם "הבדלו מתוך העדה", ואתיא עדה עדה דכתיב התם "עד מתי לעדה הרעה הזאת" מה להלן עשרה אף כאן עשרה.

עמידה בהזכרת שם השם בזימון

[דרך אגב – הגמ' דנה לענין "דבר שבקדושה", ובהמשך הסוגיא דנה לענין זימון בשם בעשרה, ואיתא בגמ' וז"ל ואין מזמנין על המזון בשם פחות מעשרה, כיון דבעי למימר נברך לאלקינו בציר מעשרה לאו אורח ארעא, מבואר בגמ' שאין בזימון בשם משום "דבר שבקדושה", ומכאן שאין חיוב לעמוד מטעם דבר שבקדושה.

והראוני מש"כ באשל אברהם (בוטשאטש סימן קצב) עפ"ש"כ האבודרהם גבי קדושת יוצר, שכוונת דבר שבקדושה בעשרה היינו מה שתיקנו חז"ל שיהיה בעשרה דוקא, זהו בגדר דבר שבקדושה דוקא. ולפי זה י"ל שנכון לעמוד בעת אמירת הזימון בעשרה בשם, שהרי נתקן להאמר בעשרה (ברכות מט, ב), והוה ליה דבר שבקדושה ובעמידה דוקא. ולכאורה דבריו תמוהים, וז"ל האבודרהם ועוד דכתב רבינו יונה דהא דאמרינן (מגילה כג, ב) כל דבר שבקדושה אינו בפחות מעשרה, אינו רוצה לומר כל דבר שיש בו קדושה שהרי ק"ש אין לך קדושה יותר ממנה, כיון שיש בה עול מלכות שמים, ואפ"ה מותר לקרותה ביחיד, אלא ודאי הכי קאמר כל דבר שהותקן לאומרו בעשרה מתחילה **משום קדושה** צריך עשרה, וק"ש וקדושה של יוצר ושל ובלא לציון לא נתקנו בעשרה. הרי לן שלא אמר סתם שכל דבר שתקנו בעשרה הוא דבר שבקדושה, (שהרי מבואר בסוגיין שיש כמה דברים שתקנו בעשרה מטעמים אחרים), אלא כל דבר שתקנו לאומרו מחמת הקדושה וכו', לאפוקי ק"ש וכו'.

והביא שם שכן ראה שמוהר"ר משה יודא ליב מסאסוב היה עומד בזימון בעשרה והיו עומדים עמו כל המסובין. ולכו"ע הוא טוב על פי מדת חסידות, שגם בעת קריאת התורה הקדושה, מדת חסידות לעמוד, והנהגים לישב סבירא להו דהוה ליה כמו ברכת חתנים שבעשרה דוקא וכדומה, ומכל מקום אין חיוב לעמוד. ודוקא כשקראו חז"ל להדיא בגדר דבר שבקדושה נכון לעמוד, ומ"מ מדת חסידות נכון ודאי לעמוד לכבוד השם הקדוש, משא"כ ברכת חתנים ששוה לכל הברכות ולא היה עיקר תקנתו מצד העשרה, וזימון שנתקן מצד עשרה נוטה יותר לבחינת דבר שבקדושה. אבל גם הוא בסוף חזר בו, כי לגבי הבדלה במעומד כתוב שלהוציא השומעים יותר טוב מיושב (סי' רצו ט"ז ס"ק ה)).

מומר לענין "פרהסיא"

בשו"ת אג"מ (יו"ד ח"א סי' ע) נשאל האם לענין מחלל שבת בפרהסיא, (דנחשב למומר לכל התורה), נחשב אף בפני עשרה מישראל שאינם שומרי תורה. והשיב דמסתבר דשפיר נחשב פרהסיא. והביא ראיה שהרי לענין

חיוב קדוש השם הוא מפורש (סנהדרין עד, ב) דאף לפני מומרים חייב, דהא ילפינן שדוקא כולהו ישראל ממרגלים, ונמצא שלא רק המספר דעשרה ילפינן משם אלא דבעינן ממש כי התם שיהיו ישראלים, וא"כ הוא גם במומרים כי התם שהיו כופרים כדאיתא בערכין (טו, א). היינו דאמרין התם, אמר רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה, דכתיב "כי חזק הוא ממנו", אל תיקרי כי חזק הוא ממנו אלא ממנו, כביכול בעל הבית אין יכול להוציא כליו משם. ולכן גם לענין החומרות שיש במחלל שבת בפרהסיא נגד בצנעא, שהוא מצד הוספת חלול השם הוא, אף במחלל בפני עשרה מומרים ישראלים.

עוד כתב האגר"מ שמלבד זה כיון שלא איכפת להו לרוב המחללין בפרהסיא, אף במקום שלא מצוי שם ישראלים שיתודע

ויתפרסם לישראל הוא כמחלל בפני הישראלים ממש, כדאיתא בפרמ"ג (יו"ד סי' ב ש"ד ס"ק יז), וכן איתא במשנ"ב (שפה, ד) שכתבו שידע שיתפרסם ביניהם. וכתב הגרמ"פ דכשלא איכפת להו אם יתודע, הוא פירוש שידוע שיתפרסם, משום דברוב הפעמים נודעים מזה כשלא איכפת ליה.

אמנם הגרע"א (יו"ד סי' רסד) נשאל על אחד בעיר שמפורסם למחלל שבת בפרהסיא, והוא מוהל מומחה ורובם מכבדים אותו למול ביניהם, האם הוא כשר למול, וכן אותן שנימולו על ידו אם צריכים הטפת דם ברית. ועי"ש דממה שכתב התשב"ץ (ח"ג ענין מ"ג ומ"ד) דמחלל שבת דהוי מומר הא ליתא אלא בעבודת קרקע, קשה לעשות סניף מזה כיון דהוא מלתא דתמיה, ולא מצינו חבר לזה בפוסקים. מ"מ במה שמפורסם שמחלל שבת בפרהסיא, אפשר ע"י שיש לו חנות פתוחה לישא וליתן בשבת, וכן נוסע לדרך ביום השבת, ובאלו דהוי רק אסורי דרבנן לא הוי מומר לכה"ת כמ"ש הפר"ח והתב"ש. ואף דביושב בחנות אפשר דכותב ג"כ, וכן בהולכי דרך בסוסים אפשר ששותין טוטין, מ"מ מאן יימר דעושים כן בפני עשרה מישראל. ואם עושה כן עם חבירים כמוהו מספר י' אנשים וכולם יחד מחללים שבת, מאן יעיד ע"ז הלא כולם פסולי עדות נינהו. ואף אם עמהם ב' כשירים שרואים מעשיהם, מ"מ אם נדון לכל א' בכלל מחללי שבת בפרהסיא, ממילא חביריו מומרים לחלל שבת פרהסיא, ולא נעשה בפני עשרה ישראלים כשירים, **דנראה דבפני י' מומרים לכל התורה שאין זה בכלל פרהסיא עשרה ישראל.**

לצרף מומר למנין עשרה

עוד חידש בשו"ת אגר"מ (או"ח ח"א סי' כג) שאפשר לצרף מחללי שבת למנין, דהא כיון שמקרא אחד ילפינן הדין בקדוש השם ליהרג בשאר עבירות שהוא בעשרה, והדין שאין אומרינן דבר שבקדושה בפחות מעשרה, ולכן כשם שקדוש השם ליהרג הוא מחוייב אף לפני עשרה כופרים ומומרים, אם אף הם מישראל, כדמוכח כן מהא דסנהדרין (עד, א) דפשיט בעית ר' ירמיה בתשעה ישראל ונכרי אחד שאינו מחוייב, אלא בכולהו ישראל דאיתא תוך תוך ממרגלים שהיו כולהו ישראל, כדפרש"י, והתם הא היו כופרינן בפרהסיא שגריעי ממחללי שבתות. אלמא שלזה עדיפי מומרים מנכרים, א"כ בהכרח שגם לענין לומר דברים שבקדושה מצטרפי. אבל כתב שמעלת תפלה בצבור מסתבר שלא יחשב, אבל יש לעשות כן בשעת הדחק לצאת ידי קדיש וקדושה וברכו.

קרבת מוסף

ובשו"ת אגר"מ (או"ח ח"ב סי' יט) השיגו עליו ממה שהביא בס' זכר יצחק מהרוגי צ'ובע גאון ר' יוסף ראזין זצ"ל, דלתפלת מוסף אין מצטרפין מחללי שבתות משום דבמקום קרבן הוא ואין מקבלין קרבן מן המומר, והשיב דאדרבה ראייה גדולה לדבריו, דמשמע דמטעם דבר דבקדושה שבעינן עשרה היו מצטרפין, וסובר עוד יותר דמצטרפין לדידיה גם להתחשב תפלה בצבור, ומתפלא על השואל שכתב שגם הגאון ר' יוסף ראזין זצ"ל סובר שאין מצטרפין לקדיש ולקדושה, הא לדידיה מצטרפין לכל דבר לבד מתפלת מוסף, וטעמו במוסף דחה שם שפיר בס' זכר יצחק, דעל קרבן צבור לא מצינו זה.

מומר לחלל שבת דינו כגוי

אבל לכאורה כל דברי האגר"מ, שהרי מומר לחלל שבת דינו כגוי, א"כ איך יעלה על הדעת שנוכל לצרפו למנין. וכן באמת נקטו הרבה אחרונים, ע"י בספר שערים מצוינים בהלכה (טו, א) שמביא שהפרמ"ג (או"ח נה, ד) נוקט כדבר פשוט שמומר לעבודה זרה וחילול שבת, או להכעיס בדבר אחד, הרי הוא כעכו"ם ואין מצטרף.

וכן פסק המשנ"ב, דיעויין בשו"ע (או"ח נה, יא) שעבריינן שעבר על גזירת הצבור או שעבר עבירה, אם לא נידוהו נמנה למנין עשרה. וכתב המשנ"ב (ס"ק מו) בשם הפרמ"ג דדוקא עבירה שעבר לתיאבון, אבל להכעיס אפילו בדבר אחד או שהוא מומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם ואינו מצטרף.

תפילתו תועבה

גם הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (ח"א סי' ט) כתב שחלילה להתחבר למחללי שבת בפרהסיא בשום דבר השייך לעבודת ה', ואע"ג דמבואר בשו"ע (נה, יא) עבריינן כו' או שעבר עבירה כו' נמנה למנין עשרה, אבל זה אינו אלא מומר לדבר אחד, שאע"ג דכתיב זבח רשעים תועבה, מכל מקום הרי מקבלין קרבנות ממושעי ישראל, כדאיתא בחולין (ה, א) כדי שיחזרו בתשובה, ומכ"ש בתפלה הקלה, אבל המודה באיליים והמחלל שבת בפרהסיא שאין מקבלין ממנו קרבן, משום שמוחזק הוא שלא ישוב עוד, וא"כ גם תפלתו תועבה. וא"כ האיך אפשר להצטרף עמו, והרי במקום שתפלתו תועבה אפילו בדיעבד לא יצא ידי תפלה כדאיתא בברכות (כב, ב).

"תוך" תוך" מאחי יוסף

ובעיקר ראיית האגר"מ מהא דלומדים שצריך עשרה מהמרגלים, בספר חבצלת השרון העיר מדברי רבינו בחיי (ויקרא כב, לב) בשם ר"ת שאין נוסחא זו מדוקדקת, שאין להביא ראיה מעשרה מרגלים לדבר שבקדושה, אבל עיקר הנוסחא היא כן, אתיא "תוך" "תוך", כתיב הכא "ונקדשתי בתוך", וכתב התם (בראשית מב, ה) "לשבור בתוך הבאים", מה להלן עשרה אף כאן עשרה, ועכשיו יביא ראיה מעשרה אחי יוסף שהיו צדיקים לדבר שבקדושה.

[ב]

תינוק שנשבה

מחללי שבת בזמנינו

ע"י בשו"ת בנין ציון (החדשות סימן כג) שאחרי שמוכיח שמחלל שבת בפרהסיא דינו כגוי, מסופק הוא במושעי ישראל שבזמנינו, מאחר שבעו"ה פשתה הבהרת לרוב, עד שברובם חלול שבת נעשה כהיתר, אולי ניתן להם דין "אומר מותר" שרק קרוב למזיד הוא. ויש בהם שמתפללים תפילת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים שבת במלאכות דאורייתא ודרבנן, והרי מחלל שבת נחשב כמומר בלבד מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא, וזה מודה ע"י תפילה וקידוש, ומה גם בבניהם אשר קמו תחתיהן אשר לא ידעו ולא שמעו דיני שבת שדומין ממש לצדוקין דלא נחשבו כמומרים אעפ"י שמחללין שבת מפני שמעשה אבותיהן בידיהם והם כתינוק שנשבה לבין עובדי ככבים כמבואר (סי' שפ"ה).

ע"י ש שמאריך ומסיק שהמחמיר להחשיב נגיעת יין של הפושעים הללו לסתם יינם תבוא עליו ברכה, אכן גם למקילים יש להם על מה שיסמכו, אם לא שמבורר לנו שיודע דיני שבת ומעיז פניו לחללו בפני עשרה מישראל יחד, שזה ודאי כמומר גמור ונגיעת יינו אסור.

"מנהג אבותיהם"

הבנין ציון הזכיר דברי הרמב"ם (ממרים ג, א - ג) וז"ל מי שאינו מודה בתורה שבעל פה אינו זקן ממרא האמור בתורה, אלא הרי זה בכלל האפיקורוסין. מאחר שנתפרסם שהוא כופר בתורה שבעל פה מורידין אותו ולא מעלין, והרי הוא כשאר כל האפיקורוסין, והאומרינן אין תורה מן השמים והמוסרינן והמומרינן, שכל אלו אינם בכלל ישראל ואין צריך לא לעדים ולא התראה ולא דיינים, אלא כל ההורג אחד מהן עשה מצוה גדולה והסיר

המכשול. במה דברים אמורים באיש שכפר בתורה שבעל פה במחשבתו ובדברים שנראו לו, והלך אחר דעתו הקלה ואחר שרירות לבו וכופר בתורה שבעל פה תחילה כצדוק ובייתוס וכן כל התועים אחריו, אבל בני התועים האלה ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם ונולדו בין הקראים וגדלו אותם על דעתם, הרי הוא כתינוק שנשבה ביניהם וגדלוהו ואינו זריז לאחוז בדרכי המצות שהרי הוא כאנוס, ואע"פ ששמע אח"כ שהוא יהודי וראה היהודים ודתם הרי הוא כאנוס שהרי גדלוהו על טעותם, כך אלו שאמרנו האוחזים בדרכי אבותם הקראים שטעו, לפיכך ראוי להחזירן בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה.

בני קראים

לפי דברי הרמב"ם יתכן שחילונים בזה"ז יהיו נידונים כמו בני הקראים, שאע"פ שהם מכירים שיש מושג של יהודים "חרדים", אבל בכל זאת גדלו וחינכו נגד התורה, ושהחרדים הם "פרימיטיבים" וכו', א"כ אין דינם כעכו"ם.

אמנם הרדב"ז שם כתב, שהרמב"ם כתב כן ללמד זכות על הקראים, אבל הנמצאים בזמנינו, אם היה אפשר להורידן היה מצוה להורידן, שהרי בכל יום אנו מחזירין אותם למוטב ומושכין אותם להאמין בתורה שבעל פה, והם מחרפין ומגדפין את בעלי הקבלה, ואין לדון את אלו בכלל אנוסים, אלה כופרים בתורה שבעל פה. ולדבריו יתכן שחלונים בזמנינו יהיו כמותם בני הקראים שהרדב"ז מדבר עליהם. ובאמת האגר"מ (אבה"ע ח"ד סי' נט) כתב בין הדברים וז"ל וגם אין להחשיבם כלל כתינוק שנשבה מאחר שרואין הרבה שומרי תורה ומצות, וגם עיין ברדב"ז שסובר שכמעט ליכא דבר כזה.

חילונים

ושמעתי מהגר"א ווייס שליט"א שאע"פ שהרבה דנו האם חילונים בזה"ז דומים לבני הקראים של הרדב"ז או לא, אבל אינו נוגע להלכה שהרי בכמה מקומות קי"ל כדברי הרמב"ם.

שחיטת מומר

דיעוויין בשו"ע (יו"ד ב, סעי' ה, וט) שמומר להכעיס אפילו לדבר אחד, או מומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסיא, או שהוא מומר לכל התורה, אפילו חוץ משתים אלו, דינו כעובד כוכבים. אבל צדוקי ובייתוסי, (הם הנמשכים אחר צדוק ובייתוס, מתלמידי אנטיגנוס איש סוכו, שיצאו לתרבות רעה ואינם מאמינים בתורה שבע"פ), שחיטתן אסורה, אלא א"כ שחטו ואחרים עומדים על גביהם וגם בדקו להם סכין. הרי לן שדינם כישראל, ורק משום חשש שיקלקלו השחיטה צריך "עומד על גבן".

ביטול רשות

וכן הוא בשו"ע (או"ח שפה, א - ג) לענין "ביטול רשות", שאע"פ שישראל מומר לע"ז או לחלל שבת בפרהסיא, אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן, הרי הוא כעכו"ם (שלא מועיל ביטול רשות), ואם אינו מחלל אלא בצניעה, אפילו מחללו באיסור דאורייתא, הרי הוא כישראל ומבטל רשות. אבל צדוקי הרי הוא כישראל ומבטל רשות.

אמנם עי"ש במשנ"ב (ס"ק א) שדעת כמה פוסקים שאף צדוקי כשמחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם. ונ"מ בכל זה לענין קראים שבזמנינו שבודאי מחללים שבת בפרהסיא עכ"פ במילי דרבנן, אין יכולים לבטל רשות עד שישכור מהם. הרי לן שלחומרא חושש להשיטות החולקים. ועי' בשעה"צ (ס"ק ב), שאפילו אם נימא בעלמא דלא נשוה אותם כעכו"ם משום דמנהג אבותם בידם, (עיין ביו"ד סימן קנ"ט סעיף ג' ובש"ך שם), מכל מקום לענייננו לא שייך זה, דכל עיקר הטעם דגזרו בעכו"ם כדי שלא ילמד ממעשיו, א"כ גם בצדוקי שייך זה, כיון דעל כל פנים מתנהג כעכו"ם, ומאי עדיפא לן משום שמנהג אבותיו בידו. [ועי' בחזו"א (יו"ד א, ו) שתמה עליו דלא אמרו חכמים אלא במי שדינו לעכו"ם ולא בכל מתנהג בדרך עקש], ולפלא על הט"ז ומגן אברהם שלא הביאו כלל דעת שארי פוסקים שאוסרים בזה, ובאמת כן משמע פשטא דש"ס במסקנא דאף בצדוקי אם מחללים

שבת בפרהסיא אינו יכול לבטל רשות, וכן משמע מאליה רבה דדעתו נוטה בזה כדעת המחמירים, וכן כתב בספר קרבן נתנאל. ועיין שם שהביא בשם פוסקים דלענין קראים שבזמננו בודאי יש להחמיר.

חשש ממזרות

וכ"ה ברמ"א (אה"ע ד, לז) הקראים אסור להתחתן בהם, וכולם הם ספק ממזרים, ואין מקבלים אותם אם רוצים לחזור. ואילו לפי הרדב"ז אין קידושין שלהם קידושין. ואילו הרדב"ז (שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשצו) דן באריכות שאין חשש ממזרות משום שקידושיהן אינן קידושין שהם כולם פסול לעדות. וז"ל בסוף התשובה, ולענין חשש ממזרות איני מודה לדברי בעל השאלה, מפני שאין קדושיהם בעדים כשרים ותקנתם קלקלתם, ואפשר שגם הוא לא אמרה אלא בשקדשו בעדים כשרים, וכן העלתי באותה תשובה שאם יסכימו לשוב להיות כמונו ממטינא שיבא מכשורא ומקבילנא להו, ושרינא להו לבא בקהל ישראל.

ריבית

עוד נפסק בשו"ע (יו"ד קנט, ב - ג) לענין הלוות למומר בריבית, וז"ל השו"ע מומר מותר להלוותו בריבית, ואסור ללוות ממנו בריבית. וכתב הרמ"א דיש מחמירין אף במומר להלוותו. וטוב להחמיר אם אפשר להשמט ממנו. כותים, יש להם דין מומר לע"ז. הקראים, אין להם דין מומרים ואסור להלוותם בריבית, ואין צריך לומר שאסור ללוות מהם בריבית.

שיטת החזו"א

ועי' בחזון איש (יו"ד סוף סימן א) וז"ל: אותן שאבותיו פרשו מדרכי הצבור והוא נתגדל ללא תורה, דינו כישראל לכל דבר, ונמי צריך לימוד שיעור ידיעתו אי לא חשיב מזיד, (כמו שכתב לפני זה לענין תינוק שנשבה בין העכו"ם, שאחר שהשתדלו עמו כשיעור השתדלות שהוא ראוי לשוב ... אמנם אחר שהשתדלו עמו והוא מזיד וממאן לדבר הוא מומר וכו').

עוד כתב (סי' ב סוף אות טז), לגבי דין מורידין, דלא נאמר דין זה אלא בזמן שהשגחתו יתברך גלויה כמו בזמן שהיו נסים מצויין ומשמש בת קול, וצדיקי הדור תחת השגחה פרטית הנראית לעין כל, והכופרים אז הוא בנליזות מיוחדות בהטיית היצר לתאוות והפקרות, ואז היה ביעור רשעים גדרו של עולם, שהכל ידעו כי הדחת הדור מביא פורעניות לעולם ומביא דבר וחרב ורעב בעולם, אבל בזמן ההעלם שנכרתה האמונה מן דלת העם, אין במעשה הורדה גדר הפרצה אלא הוספת הפרצה, שיהיה בעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו וכיון שכל עצמנו לתקן אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון, ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידינו מגעת.

וכן כתב עוד (שם אות כח), וז"ל ועוד יש בזה תנאי שלא יהיה אנוס וכמ"ש הרמב"ם (ממרים ג) דבניהם ותלמידיהם חשיבי כאנוסים, ומצווין אנו להחיותו ואף לחלל שבת בשביל הצלתו. ובהג"מ (דעות ו) כתב דאין רשאים לשנאותו אלא אחר שאינו מקבל תוכחה, ובסוף ספר אהבת חסד כתב בשם הגאון רבי יעקב מולין, שמצוה לאהוב את הרשעים מה"ט, מפני שהם קודם תוכחה משו שאין אנו יודעים להוכיח כדבעי, [וז"ל המרגניתא טבא (הובא סוף ספר אהבת חסד) להשתדל בטובת חברו ולרדוף אחר השלום, ולהזהר מלאו דלא תשנא, ואף ברשע גמור יש איסור לדעת מהר"מ מלובלין לשנאותו כל זמן שלא הוכיחו, ואין בדור הזה מי שיודע להוכיח, שמא אם היה לו מוכיח היה מקבל, וטבעו הרע גרם לו כמ"ש ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, וכ"ש שאסור לקללו, רק יבקש רחמים עליו שיעזרהו ה' על תשובה שלמה]. ומסיים החזו"א ודיינינו להו כאנוסין ולכן א"א לנו לדון בזה לפטור מן היבום וכן לענין שאר הלכות.

סתם יינם

ובשו"ת יביע אומר (ח"א יו"ד סי' יא), וח"ב יו"ד סי' י) כתב לענין מגע ישראל חילוני שבזמן הזה ביון, וכתב בין היתר, דמומרים לחלל שבת בארץ הקודש אשר בעוונות הרבים באו פריצים וחללוהו ברגל גאווה באוטובוסים

ומכוניות ועישון סיגריות בשבת קודש בראש כל חוצות, והמוכחים דמו בראשו ח"ו, אלו ודאי שדינם כעכו"ם לכל דבר, ואין להקל במגעם ביין כלל, ורק אלו העושים קידוש בשבת, ואחר כך עושים שאר מלאכות, יש להחשיבם כתינוק שנשבה.

דעת הפוסקים

ראיתי מאמר של הרב מנחם אדלר שהביא דעות פוסקי זמנינו בזה, והביא שם מהגר"א נבנזל שליט"א ששמע מהגרשז"א שחילונים בזמנינו (פרט לתינוקות שנשבו כמו עולי רוסיא) דינם כמזידים לא כתינוקות שנשבו. וכן הביא בשם הגריש"א זצ"ל, ובשם הגר"נ קרליץ שליט"א (במכתבו בסוף ספר כבוד והידור), דלא כמו שהובא בשם בספר השבת אבידה.

עוד הביא בשם שו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קצח) שבעו"ה בזמנינו שרוב החינוך החילוני הוא להכחיש תורה שבע"פ, ומפרשים מסורת המקרא נגד חז"ל, ע"כ קשה ליתן להם ממש דין תינוק שנשבה, אעפ"י שודאי אנוסין הם ע"י חינוך הרע שנותנים להם, ע"כ נראה כנ"ל שעכ"פ די בהידור בדברים. (עי"ש שדן לגבי הידור לזקן חילוני).

ועי"ש שמביא מכתב מהחזו"א (שנדפס) לענין בישול בבתי חרושות, שבישול של חילוני זמנינו ישנו משום "בישול עכו"ם", א"כ אין דעתו שהם "תינוקות שנשבו" לכל דבר. ומסביר על פי מש"כ החזו"א שתינוק שנשבה הוא בחזקת שאם יודיעהו וישתדלו עמו כשיעור שראוי לשוב, לא יזיד לבלתי שב, משמע שתינוק שנשבה נחשב לאנוס משום שיש להניח שאם יסברו לו יחזור בתשובה, א"כ חילוני זמנינו יתכן שאין את "החזקה" שיחזור למוטב, ודו"ק.

האם מותר לתת יין למומר

בשו"ת אגר"מ (או"ח ח"ה סי' לז, ח) דן האם נגיעת מומר לחלל שבת ביין אוסרתו, ואם מותר ליתן לו יין לשתות. יש צד לומר שמגעו אוסר היין גם לעצמו, כמו דיין שניסך ישראל מומר ממש לע"ז, שאסור המנסך בעצמו ג"כ לשתות. או שכיוון שאיסור סתם יינם בעצם הוא רק בשביל חתנות, אולי לא נאסר. עי"ש דן באריכות, וכתב שבעצם לא מצינו בפוסקים שמומר לשבת עושה יין נסך, אך בב"י (סימן קי"ט) הביא מתשובת הרשב"א (ח"ז סי' קע"ט) בשם רבינו יונה, דמומר לחלל שבתות בפרהסיא או שאינו מאמין בדברי רז"ל הוא מין ויינו יין נסך, והובא בנקה"כ (ריש סימן קכד על הט"ז סק"ב). אבל אף שהביא זה הב"י לא הזכיר בשו"ע, והנקה"כ לא הזכיר זה בש"ך, שא"כ משמע שלא מבורר להו לאסור ממש. אבל עכ"פ לדינא נהגו שלא לשתות יין שנגעו בהו ישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא. ופשוט שאין מנהג זה נחשב מנהג לפסוק הלכה כמותו, כהא דנהגו עלמא כהני תלת סבי (ברכות כב, א) שהלכה כוותייהו, משום דלפסק הלכה שייך רק כשהמנהג הוא לקולא ולא כשהמנהג הוא לחומרא, מהטעם שכתב רש"י בכתובות (ז, א) בביאור קושית הגמ' ומי איכא הוראה לאיסור, משום דכל אדם רשאי להחמיר, והאוסר אין זה סמיכת דברים, שאפילו מן הספק שאין ההלכה ברורה לו הוא בא ואוסר. שלכן ממה שנהגו להחמיר אין ראייה שאסור יינם של מחללי שבת, דאינו אלא משום שנהגו להחמיר, ולא משום שהלכה כן. ולכן כיוון שאין איסור זה מבורר, ויותר נוטה שלא נאסר מדינא אלא ממנהגא, הרי לא נהגו להחמיר גם שלא ליתן יין להמחללי שבת עצמן.